

УДК 37.016:75.021.32]:373.5

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-5\(47\)-5373-5386](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-5(47)-5373-5386)

Шостачук Тетяна Всеволодівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва та дизайну, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, <https://orcid.org/0000-0002-4542-2835>

Кирилюк Дарина Миколаївна викладач кафедри образотворчого мистецтва та дизайну, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, <https://orcid.org/0009-0005-1919-9966>

Кондратюк Василь Іванович Голова Житомирської обласної організації Національної спілки художників України. Член Національної спілки художників України. Народний художник України. <https://orcid.org/0009-0008-6353-556X>

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЛЕНЕРНИХ ЗАНЯТЬ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті досліджено методичні аспекти організації пленерних занять у закладах загальної середньої освіти як важливого складника сучасної мистецької освіти. Обґрунтовано актуальність використання пленеру в процесі художньо-творчої діяльності учнів в умовах компетентнісного підходу до навчання та розвитку творчого потенціалу особистості. Визначено роль пленерної практики у формуванні естетичного світогляду, художнього мислення, емоційного сприйняття навколишнього середовища та практичних навичок образотворчої діяльності школярів.

Проаналізовано теоретичні основи організації пленерних занять, розкрито сутність поняття «пленер» у художньо-педагогічній діяльності, висвітлено історичні аспекти становлення пленерного живопису та його значення в системі мистецької освіти.

У статті визначено освітній потенціал пленерних занять та їхній вплив на формування художньо-творчих компетентностей учнів. Доведено, що робота на відкритому повітрі сприяє розвитку спостережливості, емоційної чутливості, творчої уяви, колористичного бачення та здатності передавати просторові й світлотіньові відношення засобами живопису та графіки.

Особливу увагу приділено методичним аспектам проведення пленерних занять у закладах загальної середньої освіти. Висвітлено питання

підготовки до організації пленеру, вибору локації та об'єктів зображення, матеріально-технічного забезпечення, а також дотримання правил техніки безпеки. Охарактеризовано основні методи та форми роботи під час пленеру, серед яких пояснювально-демонстраційний метод, практична художня діяльність, індивідуальна й групова робота, а також використання інтерактивних і цифрових технологій у мистецькій освіті.

У дослідженні розкрито основні етапи виконання творчої роботи на пленері: композиційний пошук, виконання начерків та етюдів, передача кольорових і світлотіньових відношень, аналіз та корекція виконаних робіт. Визначено особливості організації пленерної діяльності для учнів різних вікових груп, обґрунтовано необхідність диференціації художніх завдань відповідно до вікових та індивідуальних особливостей школярів.

Зроблено висновок, що пленерні заняття є ефективним засобом розвитку творчого потенціалу учнів, формування художньо-творчих компетентностей, естетичної культури та практичних навичок у галузі образотворчого мистецтва. Результати дослідження можуть бути використані в практичній діяльності вчителів образотворчого мистецтва, під час організації мистецьких занять, творчих практик та позакласної художньої діяльності учнів.

Ключові слова: пленер, мистецька освіта, образотворче мистецтво, художньо-творча компетентність, живопис, графіка, методика викладання, творчий потенціал, заклади загальної середньої освіти.

Shostachuk Tetiana Vsevolodivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Fine Arts and Design, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, <https://orcid.org/0000-0002-4542-2835>

Kyryliuk Daryna Mykolaivna Lecturer of the Department of Fine Arts and Design, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, <https://orcid.org/0009-0005-1919-9966>

Kondratiuk Vasyl Ivanovych Head of the Zhytomyr Regional Organization of the National Union of Artists of Ukraine. Member of the National Union of Artists of Ukraine. People's Artist of Ukraine, <https://orcid.org/0009-0008-6353-556X>

METHODOLOGICAL ASPECTS OF ORGANIZING PLEIN AIR CLASSES IN GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract. The article examines the methodological aspects of organizing plein air classes in general secondary education institutions as an important

component of contemporary art education. The relevance of using plein air practice in students' artistic and creative activities within the framework of a competency-based approach to learning and the development of an individual's creative potential is substantiated.

The role of plein air practice in the formation of aesthetic worldview, artistic thinking, emotional perception of the environment, and practical skills in visual arts among students is determined.

The theoretical foundations of organizing plein air classes are analyzed, the essence of the concept of «plein air» in artistic and pedagogical activity is revealed, and the historical aspects of the development of plein air painting and its significance in the system of art education are highlighted.

The article identifies the educational potential of plein air classes and their influence on the formation of students' artistic and creative competencies. It is proved that working outdoors contributes to the development of observation skills, emotional sensitivity, creative imagination, color perception, and the ability to convey spatial and light-and-shadow relationships through painting and graphic techniques.

Special attention is paid to the methodological aspects of conducting plein air classes in general secondary education institutions. The issues of preparation for plein air activities, selection of locations and objects for depiction, material and technical support, as well as compliance with safety regulations are considered.

The main methods and forms of work during plein air classes are characterized, including explanatory-demonstrative methods, practical artistic activity, individual and group work, as well as the use of interactive and digital technologies in art education.

The study reveals the main stages of creative work in plein air practice: compositional search, creation of sketches and studies, rendering of color and tonal relationships, analysis, and correction of completed works. The peculiarities of organizing plein air activities for students of different age groups are identified, and the necessity of differentiating artistic tasks according to students' age and individual characteristics is substantiated.

It is concluded that plein air classes are an effective means of developing students' creative potential, forming artistic and creative competencies, aesthetic culture, and practical skills in the field of visual arts. The results of the study can be used in the practical activities of visual arts teachers, in organizing art classes, creative practices, and extracurricular artistic activities of students.

Keywords: plein air, art education, visual arts, artistic and creative competence, painting, graphics, teaching methodology, creative potential, general secondary education institutions.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток мистецької освіти в закладах загальної середньої освіти потребує оновлення методів і форм організації художньо-творчої діяльності учнів. Одним із важливих напрямів удосконалення освітнього процесу є використання пленерних занять, які забезпечують безпосереднє сприйняття природного середовища, формування естетичного досвіду та розвиток практичних навичок образотворчої діяльності. Пленер сприяє розвитку спостережливості, художнього мислення, уміння передавати світло-повітряне середовище, просторові й кольорові відношення, а також активізує творчу самостійність учнів.

Водночас у практиці сучасної школи пленерні заняття використовуються недостатньо системно. Це зумовлено низкою проблем, серед яких недостатнє методичне забезпечення, обмеженість навчального часу, складність організації роботи поза межами класу, недостатня підготовленість педагогів до проведення пленеру, а також недостатнє поєднання традиційних художніх методів із сучасними освітніми технологіями. У багатьох випадках пленер розглядається лише як додаткова форма художньої діяльності, а не як важливий складник мистецької освіти.

Отже, актуальність дослідження зумовлена необхідністю теоретичного обґрунтування та практичного висвітлення методичних аспектів організації пленерних занять у закладах загальної середньої освіти як ефективного засобу розвитку художньо-творчих компетентностей учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема організації пленерних занять у закладах загальної середньої освіти пов'язана з ширшим контекстом розвитку сучасної мистецької освіти, формуванням творчого потенціалу особистості, оновленням методів викладання образотворчого мистецтва та посиленням практичної складової навчання.

У праці Г. Куниці, О. Піддубної та А. Максимчука розкрито значення мистецької освіти в Україні як важливого чинника розвитку творчого потенціалу особистості. Автори наголошують, що мистецька діяльність сприяє формуванню естетичного сприйняття, художнього мислення, індивідуального стилю та здатності до самовираження. Ці положення є важливими для дослідження пленерних занять, оскільки робота на відкритому повітрі активізує безпосереднє спостереження природи, розвиває емоційно-образне мислення учнів і формує практичні художні вміння [1, С. 94-99].

Важливе значення для розуміння освітнього потенціалу пленеру має стаття О. Піддубної «Світло, простір і форма: освітні можливості пленеру у професійній підготовці художника-педагога». У дослідженні акцентовано увагу на тому, що пленер дає змогу поглибити знання про світло-повітряне середовище, просторові відношення, колористичні зміни та форму

предметів у природному освітленні. Хоча робота присвячена підготовці художника-педагога, її положення можуть бути адаптовані до шкільної мистецької освіти, зокрема під час організації занять з пейзажу, начерків, етюдів і спостережень за природою [2, С. 2829-2838].

У статті О. Піддубної, О. Качерової, К. Герасименко, Т. Шостачук та Н. Бовсунівської розглянуто основні проблеми розвитку сучасної мистецької освіти. Автори звертають увагу на необхідність оновлення змісту навчання, використання інноваційних підходів, поєднання традиційних і сучасних методів мистецької підготовки. У контексті теми статті це дає підстави розглядати пленер не лише як традиційну форму художньої практики, а й як ефективний метод активізації творчої діяльності учнів у сучасній школі [3, С. 1157-1176].

Питання трансформації мистецької освіти в умовах цифрового середовища висвітлено у праці О. Піддубної та А. Максимчука. Дослідники аналізують нові методи викладання живопису, рисунка і композиції, підкреслюючи значення поєднання класичних художніх практик із цифровими технологіями. Для організації пленерних занять це є особливо актуальним, адже сучасний учитель може використовувати фотофіксацію, цифрові ескізи, презентації, онлайн-галереї учнівських робіт та інтерактивний аналіз природних об'єктів [4, С. 2501-2512].

Безпосередньо методиці пленерної практики присвячена стаття О. Піддубної, Т. Шостачук та А. Максимчука, у якій розглянуто інтеграцію рисунка, живопису та композиції в навчальній практиці. Автори підкреслюють, що пленер сприяє комплексному розвитку художніх умінь, оскільки учні або здобувачі освіти одночасно працюють із композицією, кольором, тоном, перспективою та простором. Це дослідження є важливим для обґрунтування етапів організації пленерного заняття: підготовки, вибору мотиву, виконання начерків, створення етюдів та аналізу результатів [5, С. 137-142].

О. Пунгіна та Л. Гусєва розглядають пленерну практику як засіб формування образотворчої компетентності майбутніх педагогів-художників. Автори доводять, що пленерна діяльність розвиває спостережливість, вміння аналізувати натуру, передавати стан природи, колірні й тональні відношення. Ці положення можуть бути використані для методичного обґрунтування пленеру в закладах загальної середньої освіти, оскільки аналогічні вміння формуються і в учнів під час занять образотворчим мистецтвом [6, С. 185-191].

У статті О. Сиви «Методика виконання пейзажу на пленері» розкрито практичні аспекти роботи над пейзажем у природному середовищі. Дослідниця акцентує увагу на послідовності виконання пейзажу, виборі

композиції, передачі простору, освітлення та колориту. Це дослідження має прикладне значення для вчителя образотворчого мистецтва, оскільки може бути використане під час розроблення завдань для учнів різного віку [7, С. 124-127].

Окрему групу джерел становлять освітньо-професійна програма «Мистецтво в закладах освіти» та робоча програма навчальної практики «Пленер». Вони засвідчують, що пленерна підготовка є важливою складовою професійного становлення майбутнього вчителя мистецьких дисциплін. Зміст таких програм може слугувати методичною основою для адаптації пленерних завдань до умов закладів загальної середньої освіти [8, 9, 10].

Отже, аналіз наукових праць і методичних матеріалів засвідчує, що пленер розглядається дослідниками як ефективна форма художньої практики, яка сприяє розвитку спостережливості, творчого мислення, композиційних, живописних і графічних умінь. Водночас питання організації пленерних занять саме в закладах загальної середньої освіти потребує подальшого методичного осмислення, зокрема щодо вікових особливостей учнів, добору завдань, безпеки, етапності роботи та поєднання традиційних художніх методів із сучасними цифровими засобами.

Мета статті – дослідження методичних аспектів організації пленерних занять у закладах загальної середньої освіти, визначення їхнього освітнього потенціалу та обґрунтування ефективних методів і форм проведення пленеру в процесі художньо-творчої діяльності учнів. Завдання статті проаналізувати наукові та методичні джерела з проблеми організації пленерних занять; розкрити сутність поняття «пленер» та його значення в мистецькій освіті; визначити роль пленерних занять у формуванні художньо-творчих компетентностей учнів; охарактеризувати основні методи, форми та етапи організації пленерної діяльності в закладах загальної середньої освіти; висвітлити особливості підготовки та проведення пленерних занять з урахуванням вікових особливостей учнів; окреслити проблеми та перспективи впровадження пленерної практики в сучасний освітній процес.

Виклад основного матеріалу. Пленер є важливою складовою художньої освіти та одним із найбільш ефективних засобів розвитку творчих здібностей учнів. Термін «пленер» походить від французького словосполучення *en plein air*, що означає «на відкритому повітрі». У мистецькій практиці пленер розглядається як процес створення художніх робіт безпосередньо в природному середовищі, що дає можливість художнику або учневі спостерігати реальні зміни освітлення, кольору, простору та атмосфери.

Виникнення пленерного живопису пов'язують із розвитком європейського мистецтва XVIII–XIX століть. Перші спроби працювати безпосередньо на природі здійснювали художники-пейзажисти, які прагнули більш точно передати природне середовище та його мінливі стани. Особливого розвитку пленер набув у творчості представників барбізонської школи та імпресіоністів. Саме художники-імпресіоністи, зокрема Клод Моне, Каміль Піссарро, Огюст Ренуар, приділяли основну увагу передачі світла, кольорових відтінків і миттєвих змін природи.

Поступово пленер став не лише художнім методом, а й важливою формою професійної підготовки митців. У мистецьких академіях та художніх школах пленерна практика почала використовуватися як обов'язковий компонент навчання рисунка, живопису та композиції. У сучасній мистецькій освіті пленер є важливим засобом поєднання теоретичних знань із практичною діяльністю.

У закладах загальної середньої освіти пленерні заняття набувають особливого значення, оскільки вони сприяють активізації пізнавальної діяльності учнів, розвивають естетичне сприйняття навколишнього світу та формують інтерес до образотворчого мистецтва.

Пленерний живопис має низку характерних особливостей, які відрізняють його від роботи в майстерні. Насамперед це безпосереднє спостереження природного середовища, швидка зміна освітлення, кольорових відношень та атмосферних станів. Під час роботи на відкритому повітрі учень змушений оперативно аналізувати натуру, узагальнювати форму та швидко передавати основні характеристики об'єкта. Однією з головних особливостей пленерного живопису є передача світло-повітряного середовища. Природне освітлення постійно змінюється залежно від часу доби, погодних умов та сезону, тому художник повинен вміти спостерігати кольорові зміни та передавати їх у роботі. Важливе значення мають також передача простору, перспективи та гармонійних колірних співвідношень. У художньо-педагогічній діяльності пленер поєднує живописні, графічні та композиційні завдання, що сприяє комплексному розвитку художніх умінь учнів.

Освітній потенціал пленеру полягає у створенні умов для активної творчої діяльності учнів та безпосереднього емоційного контакту з природою. Робота на відкритому повітрі сприяє формуванню естетичного ставлення до навколишнього середовища, розвитку художнього мислення, уяви та творчої ініціативи.

Пленерні заняття допомагають учням краще розуміти закономірності кольору, світла, перспективи та композиції. У процесі спостереження природи школярі навчаються аналізувати форму предметів, визначати

просторові плани, передавати стан погоди та настроїв пейзажу. Така діяльність розвиває не лише технічні навички, а й емоційно-ціннісне ставлення до мистецтва та природи. Крім того, пленерна діяльність позитивно впливає на психологічний стан школярів. Робота в природному середовищі знижує емоційне напруження, стимулює творчу активність, розвиває самостійність і здатність до емоційного самовираження.

Одним із найважливіших результатів пленерної діяльності є розвиток спостережливості. Під час роботи на природі учні навчаються уважно аналізувати навколишнє середовище, помічати особливості форми, кольору, освітлення та просторових відношень. На відміну від роботи за фотографіями чи репродукціями, пленер передбачає безпосередній контакт із реальними об'єктами, що сприяє глибшому сприйняттю природи.

Емоційне сприйняття відіграє важливу роль у художній діяльності школярів. Природне середовище викликає різноманітні емоції та асоціації, які відображаються у творчих роботах учнів. Зміна погоди, освітлення, сезонних станів природи допомагає школярам відчувати настроїв пейзажу та передавати його художніми засобами.

Важливим аспектом пленерної практики є формування в учнів умінь передавати світло, колір і простір. Робота на відкритому повітрі створює умови для безпосереднього спостереження природного освітлення та його впливу на предмети й середовище. Учні навчаються бачити зміну кольорових відтінків залежно від часу доби, погодних умов і розташування джерела світла [2, С. 2829-2838].

Особливу увагу під час пленеру приділяють передачі простору. Учні навчаються будувати композицію пейзажу, визначати передній, середній і дальній плани, передавати глибину простору за допомогою кольору, тону та перспективних скорочень. Робота з натури допомагає краще зрозуміти закономірності лінійної та повітряної перспективи, що є важливим складником художньої підготовки.

Природне середовище має значний вплив на художню діяльність учнів, оскільки створює особливу атмосферу для творчості та емоційного самовираження. Робота на відкритому повітрі активізує сенсорне сприйняття, стимулює уяву та сприяє більш вільному й емоційному виконанню творчих завдань.

Таким чином, пленер виступає не лише формою практичного навчання образотворчого мистецтва, а й ефективним засобом розвитку творчої особистості, естетичного світогляду та художньо-творчих компетентностей учнів.

Одним із найважливіших етапів підготовки пленеру є вибір відповідної локації. Місце проведення заняття повинно відповідати

навчальній меті, віковим особливостям учнів і рівню їхньої художньої підготовки. Для молодших школярів доцільно обирати прості та безпечні локації поблизу закладу освіти: шкільне подвір'я, парк, сквер або пришкільну територію. Для учнів середнього та старшого шкільного віку можна використовувати більш складні природні й архітектурні об'єкти.

Важливе значення має також сезонність і погодні умови. Освітлення, стан неба, кольорова гамма природи змінюються залежно від пори року та часу доби, що створює різні художні можливості для роботи учнів.

Для успішного проведення пленерних занять необхідне належне матеріально-технічне забезпечення. Учні повинні бути забезпечені художніми матеріалами та інструментами відповідно до поставлених завдань. Найчастіше використовуються альбоми для малювання, папір різного формату, графітні олівці, лінери, вугілля, акварельні або гуашеві фарби, пензлі, палітри та ємності для води. Вчитель повинен заздалегідь перевірити готовність матеріалів та організувати їх раціональне використання. Належне матеріально-технічне забезпечення створює комфортні умови для творчої діяльності та сприяє підвищенню ефективності пленерного заняття.

Невід'ємною складовою організації пленеру є проведення інструктажу з техніки безпеки. Оскільки заняття проводяться поза межами класу, учитель несе відповідальність за життя та здоров'я учнів під час перебування на відкритому повітрі. Перед початком роботи школярів необхідно ознайомити з правилами поведінки на природі та в громадських місцях. Особливу увагу слід приділяти дотриманню дисципліни, правилам переходу дороги, поведженню біля водойм, у паркових зонах або поблизу транспортного руху.

Вчитель повинен наголосити на необхідності бережного ставлення до природи, забороні пошкодження рослин, забруднення території та порушення екологічної рівноваги. Також важливо враховувати погодні умови, попереджати учнів про можливі ризики перегрівання, переохолодження або тривалого перебування під прямими сонячними променями.

Пленерні заняття передбачають використання різноманітних методів і форм роботи, спрямованих на розвиток художніх умінь, творчої активності та самостійності учнів. Вибір методів залежить від віку школярів, теми заняття, рівня підготовки та поставлених педагогічних завдань.

Одним із основних методів організації пленерної діяльності є пояснювально-демонстраційний метод. На початку заняття вчитель пояснює тему, мету та послідовність виконання роботи, звертає увагу на особливості композиції, освітлення, кольорових співвідношень та перспективи [7, С. 124-127].

Під час пленерних занять можуть використовуватися як індивідуальні, так і групові форми роботи. Індивідуальна робота дає можливість враховувати творчі здібності, рівень підготовки та інтереси кожного учня. Учитель може надавати індивідуальні рекомендації щодо композиції, кольору чи техніки виконання. Групова робота сприяє розвитку комунікативних навичок, взаємодопомоги та творчої взаємодії між учнями. Наприклад, школярі можуть спільно аналізувати композиційні рішення, обговорювати особливості натури або створювати колективні творчі проекти. Поєднання індивідуальної та групової роботи забезпечує ефективну організацію пленерної діяльності та створює умови для творчої самореалізації учнів.

Організація творчої роботи на пленері передбачає певну послідовність дій, що допомагає учням системно виконувати художні завдання та досягати якісного результату [7, С. 124-127].

Першим етапом роботи є композиційний пошук. Учні обирають мотив, визначають формат роботи, точку спостереження та основні композиційні акценти. На цьому етапі важливо навчити школярів бачити цілісність пейзажу, виділяти головне та уникати перевантаження композиції деталями.

Учитель допомагає учням визначити лінію горизонту, композиційний центр, співвідношення планів і ритм елементів зображення.

Після композиційного пошуку учні переходять до виконання начерків і етюдів. Швидкі графічні замальовки допомагають зафіксувати основні пропорції, рух, характер форми та композиційне розташування об'єктів. Живописні етюди спрямовані на передачу загального кольорового стану природи, освітлення та атмосфери. Учні вчаться працювати узагальнено, передавати цілісний образ пейзажу та уникати надмірної деталізації.

Одним із найскладніших етапів пленерної роботи є передача кольорових і світлотіньових відношень. Учні повинні навчитися бачити взаємозв'язок світла й тіні, теплих і холодних кольорів, рефлексів та повітряної перспективи. Під час роботи вчитель звертає увагу на цілісність колористичного рішення, гармонію кольорів і передачу просторової глибини. Важливо навчити учнів спостерігати зміни кольору залежно від освітлення та атмосферних умов [2, С. 2829-2838].

Завершальним етапом пленерного заняття є аналіз виконаних робіт. Учитель організовує колективне обговорення, під час якого учні аналізують власні роботи та роботи однокласників. Аналіз допомагає визначити вдалі композиційні рішення, помилки у передачі пропорцій, кольору чи перспективи. Учитель надає рекомендації щодо вдосконалення техніки виконання та розвитку художніх навичок.

Такий підхід сприяє формуванню в учнів уміння критично оцінювати результати своєї творчої діяльності та стимулює подальший художній розвиток.

Організація пленерних занять у закладах загальної середньої освіти повинна здійснюватися з урахуванням вікових, психологічних та художньо-творчих особливостей учнів. Відповідно до рівня розвитку сприйняття, мислення, уваги та практичних умінь змінюються методи роботи, складність завдань, тривалість занять і характер художньої діяльності. Диференційований підхід забезпечує ефективність пленерної практики та створює умови для творчої самореалізації школярів.

Однією з важливих умов ефективної організації пленерних занять є диференціація завдань відповідно до вікових та індивідуальних особливостей учнів. Учитель повинен враховувати рівень художньої підготовки, темп роботи, інтереси та творчі здібності школярів.

Пленерні заняття мають значний освітній і виховний потенціал, однак їхнє впровадження у практику закладів загальної середньої освіти супроводжується низкою організаційних, методичних і матеріально-технічних труднощів. Водночас сучасні освітні тенденції відкривають нові можливості для розвитку пленерної практики та її інтеграції в освітній процес.

Однією з головних проблем організації пленерних занять є складність проведення уроків поза межами навчального кабінету. Учитель повинен враховувати погодні умови, тривалість заняття, безпеку учнів, транспортні та організаційні питання. Проведення пленеру потребує додаткового часу для підготовки, вибору локації, організації пересування учнів та контролю за дисципліною. У багатьох випадках обмеження навчального часу ускладнює проведення повноцінної пленерної практики.

Проблемою також є недостатня методична підготовка окремих педагогів до організації занять на відкритому повітрі. Не всі вчителі мають достатній досвід пленерної роботи, володіють методикою швидкого етюдів або організації творчої діяльності учнів у природному середовищі.

Важливим чинником, що ускладнює проведення пленерних занять, є недостатність матеріально-технічного забезпечення закладів освіти. Для якісної організації пленеру необхідні художні матеріали, переносні планшети, папір, фарби, пензлі та інше обладнання.

Однією з перспектив розвитку пленерної практики є активне використання міжпредметних зв'язків. Пленерні заняття можуть інтегрувати елементи образотворчого мистецтва, природознавства, географії, історії, екології та краєзнавства. Наприклад, під час зображення природних об'єктів учні можуть вивчати особливості рослинного світу, сезонні зміни

природи або екологічний стан довкілля. Робота над архітектурними мотивами сприяє ознайомленню з історико-культурною спадщиною та архітектурними стилями [5, С. 137-142].

Міжпредметна інтеграція допомагає формувати цілісне сприйняття навколишнього світу, активізує пізнавальну діяльність учнів і сприяє розвитку ключових компетентностей. Попри наявні труднощі, плерерні заняття мають значний потенціал для розвитку сучасної мистецької освіти. Їх ефективне впровадження потребує вдосконалення методичного забезпечення, покращення матеріальної бази та активного використання інноваційних педагогічних підходів.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що плерерні заняття є важливим складником мистецької освіти в закладах загальної середньої освіти та ефективним засобом формування художньо-творчих компетентностей учнів.

Теоретичний аналіз наукових праць і методичних джерел засвідчив, що плерер поєднує практичну художню діяльність із безпосереднім сприйняттям природного середовища, сприяючи розвитку спостережливості, емоційного мислення, естетичного сприйняття та творчої самостійності школярів.

У ході дослідження розкрито сутність поняття «плерер» у художньо-педагогічній діяльності, охарактеризовано особливості плерерного живопису та графіки, визначено освітній потенціал роботи на відкритому повітрі. Встановлено, що плерерна практика створює умови для комплексного розвитку художніх умінь учнів, зокрема навичок передачі світла, кольору, простору, перспективи та композиції.

Особливу увагу приділено методичним аспектам організації плерерних занять у закладах загальної середньої освіти. З'ясовано, що ефективність плерерної діяльності залежить від якісної підготовки, правильного вибору локації та об'єктів зображення, належного матеріально-технічного забезпечення, дотримання правил безпеки, а також використання відповідних методів і форм навчання. Важливе значення має диференційований підхід до організації плереру з урахуванням вікових особливостей учнів.

Разом із тим встановлено, що впровадження плерерних занять у шкільну практику супроводжується певними труднощами, серед яких недостатнє методичне забезпечення, обмеженість навчального часу, складність організації занять поза межами класу та недостатність матеріально-технічної бази. Це зумовлює необхідність подальшого вдосконалення методики проведення плереру та пошуку нових підходів до його інтеграції в сучасний освітній процес.

Перспективи подальших наукових досліджень полягають у розробленні інноваційних методик проведення пленерних занять, використанні цифрових технологій у мистецькій освіті, вивченні можливостей міжпредметної інтеграції та створенні диференційованих програм пленерної практики для учнів різних вікових категорій. Актуальним також залишається дослідження впливу пленерної діяльності на розвиток творчого потенціалу, емоційного інтелекту та естетичного світогляду школярів.

Література:

1. Куниця Г. В., Піддубна О. М., Максимчук А. П. Мистецька освіта в Україні: розвиток творчого потенціалу особистості. Актуальні питання гуманітарних наук. 2025. Вип. 84, т. 2. С. 94-99. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/84-2-14>
2. Освітньо-професійна програма «Мистецтво в закладах освіти» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: бакалавр URL: <https://eportfolio.zu.edu.ua/media/StudyProgram/50/dbcdmil5.pdf> (дата звернення: 20.02.2026).
3. Піддубна О. М. Світло, простір і форма: освітні можливості пленеру у професійній підготовці художника-педагога. Вісник науки та освіти. 2026. № 3 (45). С. 2829-2838. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-3\(45\)-2829-2838](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-3(45)-2829-2838)
4. Піддубна О. М., Качерова О. Г., Герасименко К. М., Шостачук Т. В., Бовсунівська Н. М. Сучасна мистецька освіта: основні проблеми розвитку. Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина». № 5 (51). 2025. С. 1157-1176. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-5\(51\)-1166-1176](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-5(51)-1166-1176)
5. Піддубна О. М., Максимчук А. П. Трансформація мистецької освіти: нові методи викладання живопису, рисунка і композиції для здобувачів вищої освіти в умовах цифрового середовища. Вісник науки та освіти. 2026. № 1 (43). С. 2501-2512. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-1\(43\)-2501-2512](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-1(43)-2501-2512)
6. Піддубна О. М., Шостачук Т. В., Максимчук А. П. Інтеграція рисунка, живопису та композиції в навчальній практиці (пленер): методика викладання. Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи. 2026. № 12. С. 137–142. DOI: <https://doi.org/10.32782/ped-uzhnu/2026-12-21>
7. Пленерний живопис: мистецтво наодинці з природою (2024) URL: <https://kyiv.gallery/statii/plenernyy-zhyvopys-mystetstvo-naodyntsi-z-pryrodoyu> (дата звернення: 14.05.2026).
8. Пунгіна О., Гусева Л. Пленерна практика як засіб формування образотворчої компетентності майбутніх педагогів-художників. Актуальні питання гуманітарних наук. 2021. Вип. 36, Т. 3. С. 185-191.
9. Робоча програма навчальної практики «Пленер». URL: <https://eportfolio.zu.edu.ua/media/WorkProgram/50/mge2yz8s.pdf> (дата звернення: 20.02.2026).
10. Сова О. С. Методика виконання пейзажу на пленері. Наукові праці. Педагогіка. 2017. Вип. 291, Т. 303. С. 124-127.

References:

1. Kunitsya, H. V., Piddubna, O. M., & Maksymchuk, A. P. (2025). *Mystetska osvita v Ukraini: rozvytok tvorchoho potentsialu osobystosti* [Art education in Ukraine: development of

the creative potential of personality]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 84(2), 94-99. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/84-2-14> (in Ukrainian).

2. Osvitno-profesiina prohrama «Mystetstvo v zakladakh osvity» pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity: bakalavr [Educational and professional program «Art in educational institutions» of the first (bachelor's) level of higher education: bachelor]. Retrieved February 20, 2026, URL: <https://eportfolio.zu.edu.ua/media/StudyProgram/50/dbcdmil5.pdf> (in Ukrainian).

3. Piddubna, O. M. (2026). Svitlo, prostir i forma: osvitni mozhyvosti pleneru u profesiinii pidhotovtsi khudozhnyka-pedahoha [Light, space and form: educational possibilities of plein air practice in the professional training of an artist-teacher]. *Visnyk nauky ta osvity*, 3(45), 2829-2838. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-3\(45\)-2829-2838](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-3(45)-2829-2838) (in Ukrainian).

4. Piddubna, O. M., Kacherova, O. H., Herasymenko, K. M., Shostachuk, T. V., & Bovsunivska, N. M. (2025). Suchasna mystetska osvita: osnovni problemy rozvytku [Modern art education: main development problems]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky. Seriiia «Pedahohika», Seriiia «Psykhohihiia», Seriiia «Medytsyna»*, 5(51), 1157-1176. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-5\(51\)-1166-1176](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-5(51)-1166-1176) (in Ukrainian).

5. Piddubna, O. M., & Maksymchuk, A. P. (2026). Transformatsiia mystetskoï osvity: novi metody vykladannia zhyvopysu, rysunka i kompozytsii dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity v umovakh tsyfrovoho seredovyshcha [Transformation of art education: new methods of teaching painting, drawing and composition for higher education students in a digital environment]. *Visnyk nauky ta osvity*, 1(43), 2501-2512. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-1\(43\)-2501-2512](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-1(43)-2501-2512) (in Ukrainian).

6. Piddubna, O. M., Shostachuk, T. V., & Maksymchuk, A. P. (2026). Intehratsiia rysunka, zhyvopysu ta kompozytsii v navchalnii praktytsi (plener): metodyka vykladannia [Integration of drawing, painting and composition in educational practice (plein air): teaching methodology]. *Pedahohichna innovatyka: suchasnist ta perspektyvy*, 12, 137-142. DOI: <https://doi.org/10.32782/ped-uzhnu/2026-12-21> (in Ukrainian).

7. Plenernyi zhyvopys: mystetstvo naodyntsi z pryrodou [Plein air painting: art alone with nature]. (2024). Retrieved February 14, 2026, URL: <https://kyiv.gallery/statii/plenernyy-zhyvopys-mystetstvo-naodyntsi-z-pryrodoyu> (in Ukrainian).

8. Punhina, O., & Husieva, L. (2021). Plenerna praktyka yak zasib formuvannia obrazotvorchoi kompetentnosti maibutnikh pedahohiv-khudozhnykiv [Plein air practice as a means of forming visual competence of future artist-teachers]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 36(3), 185-191 (in Ukrainian).

9. Robocha prohrama navchalnoi praktyky «Plener» [Work program of educational practice «Plein air»]. Retrieved February 20, 2026, URL: <https://eportfolio.zu.edu.ua/media/WorkProgram/50/mge2yz8s.pdf> (in Ukrainian).

10. Sova, O. S. (2017). Metodyka vykonannia peizazhu na pleneri [Methods of landscape painting in plein air]. *Naukovi pratsi. Pedahohika*, 291(303), 124-127 (in Ukrainian).

Дата першого надходження статті до видання: 10.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.05.2026